

Sandu Manoliu în conștiința contemporanilor

AL. HUSAR

Nu l-am cunoscut pe Sandu Manoliu decît din auzite și din Icoana unei școli dintr-un colț de țară românesc — o lespe-de de marmoră pe mormîntul lui, eternizîndu-i numele și amintirea faptelor lui nemuritoare. Dar mi-au fost de ajuns aceste două căi — renumele și cartea vieții sale — ca intrînd la Năsăud, ca elev al liceului „George Coșbuc“, curînd după moartea sa, alături de regretul de a nu-l fi cunoscut, să-ncerc — cu inima adolescentului de odinioară — drama marelui gol care-l lăsase în urmă.

Numele lui, în tot orașul de atunci, plutea parcă în aer ca o mătăasă a morților. Rostit cu gravitate, înspira respect pentru elevii săi. A fi fost elevul lui Sandu Manoliu era — în ochii noștri — un act de noblețe. A nu-l fi cunoscut echivala cu o înfrîngere, o durere morală.

În fiecare sîmbătă sau duminică seara, urcînd scările înalte ale noii clădiri spre sala de serbări, asistam la producțiile școlii normale (fiecare clasă avea serbarea ei) și mereu întîlnirile cu colegii noștri de la această școală se soldau c-un complex de inferioritate : noi n-am avut profesor pe Sandu Manoliu. . .

Am avut mai tîrziu prilejul de a parcurge arhiva acestei școli depusă la Arhivele Statului din Năsăud, (îmi sînt vii încă în minte rezoluțiile lui îndrăznețe și personale, uneori pline de spirit și umor) ca și biblioteca sa (o bibliotecă cum puțini alți dascăli vor fi avînd) cu sublinieri și însemnări marginale, vădind o largă arie de preocupări — tot atîtea căi și punți de acces spre omul care a fost și al cărui rol în viața acestei școli și în viața culturală a ținutului — din perspectiva timpului — se clarifică azi în conștiința noastră.

Sosit la Năsăud în septembrie 1924, ca director al școlii abia reînființate, Sandu Manoliu conduce timp de cinci ani în șir această școală, din care în scurtă vreme face o școală model.

Urma la postul său, ocupat provizoriu de directorul nostru, Vasile Bichigean, distins clasicist și cărturar de seamă, lui Toma Bulat, om de inimă și acțiune, cărturar el însuși, mutat după un an la Facultatea de Teologie a Universității din Chișinău. Școala n-avea nimic ; elevii cu director cu tot dormind pe paie în vechea cazarmă a grănicerilor (cursurile se țineau la liceu, cu profesorii de liceu), cînd „mîini de moldovean însuflețit primeau să țină steagul mîntuitor de neamuri al culturii, pe care îl împlîntasem noi, în marea de ignoranță a unei nații, pe nedrept obidită“, cum scria Toma Bulat.¹

Odată cu venirea sa, școala cunoaște una din cele mai frumoase pagini consemnate în analele ei. Procesele-verbale ale Comisiei de cenzori, ale Adunării generale a Comitetului școlar, ca și procesele-verbale de inspecție a școlii sînt unanime în constatările lor : „Între elevi domnește un spirit sănătos de ordine, de muncă stăruitoare“². . . „Cu toate greutățile începutului, școala și-a luat în timpul din urmă un avînt îmbucurător. Peste 300 normalişti, în mare parte din regiune, sînt pregătiți cu îngrijire pentru marele rol social și cultural ce au de îndeplinit în mijlocul poporului“³. . .

Mai mulți factori, desigur, au contribuit la ridicarea acestei școli într-un timp-record.

Mai întîi, momentul istoric, atmosfera generală de avînt ce urma înfăptuirii idealului nostru de veacuri : unirea tuturor românilor într-un stat național. În al doilea rînd, climatul local, mediul sănătos și prielnic de aici. Se realiza o veche dorință a bătrînilor grăniceri. „înfiițători și susținători de școli“, luptînd cu energie pentru a continua o veche tradiție și a ridica un monu-

1. Amintiri. in *Icoana unei școli dintr-un colț de țară romănesc*, Anuarul școlii normale din Năsăud, 1929, 193, Op. 216.

2. Ibid., p. 596.

3. Ibid., p. 601.

ment nepieritor în inimile recunoscătoare și dornice de cultură ale populațiunii române din acest ținut“. Era nevoie acum de învățători harnici și pricepuți care să promoveze învățământul școlar sătesc în spirit național într-un ținut în care apelul „școale și iar școale“ răsuna încă viu.

Explicînd „minunea“ ridicării acestei școli în noua etapă istorică, Sandu Manoliu nu uita că școala s-a bucurat de sprijinul neprecupețit al autorităților și instituțiilor centrale și locale, pe lângă care numeroase persoane întregesc marea listă a binefăcătorilor, conducătorii instituțiilor și autorităților, ingineri, ofițeri, deputați, avocați, consilieri, inspectori, preoți și profesori — donatori de cărți pentru biblioteca școlii ori cărți pentru premii ș.a.m.d. Școala s-a bucurat și de sprijinul unanim al fruntașilor și intelectualilor nășăudeni, care au sfătuit și susținut cu drag acest vlăstar al culturii românești locale, cum scria el însuși, consemnînd ecoul mării sale acțiuni.

Ridicarea unei școli e o operă colectivă; dar rolul de a da viață acestui colectiv revine aci în fond unui singur om. El e *last but not least* — factorul decisiv, care pune în mișcare acest angrenaj, arcul care asigură unitatea și forța întregului mecanism. Procesul-verbal al Adunării generale a Comitetului școlar sublinia că „persoana care a depus mai multă muncă, care a fost centrul și izvorul dezvoltării frumoase la care a ajuns Școala normală, este d. Sandu Manoliu, Director și Președinte al Comitetului școlar⁴. Iar procesele verbale de inspecție a școlii confirmă „rîvna și munca ordonată a d-lui director“, i-aduc „toate elogiile“, precizînd că „Domniașa a ținut să facă dovada că este nu numai un bărbat de carte, ci și un ales gospodar“. Comisia de cenzori constată că „întreaga gospodărie a școlii normale este condusă cu pricepere, datorită în primul rînd destoiniciei depuse de d-l Sandu Manoliu, care este secondat foarte bine de personalul ajutător“.⁵

Fără îndoială, el impune aci prin metodele sale de lucru, ceea ce reiese din analiza procesului de conducere a școlii, din spiritul ce animă însăși viața ei. Printre „binefăcători“ numind la locul de cinste pe fruntașii Nășăudului, pe profesorii școlii și pe înșiși membrii comitetului școlar, „bătrîni“, care, „neîncetat și cu sfatul și cu activitatea și cu priceperea lor au ajutat și susținut școala“, el menționa faptul că deosebit de Comitetul școlar „oficial“ al „bătrînilor“ sfătuitoari și sprijinitori (care veghează la ridicarea școlii) a mai existat un alt comitet „neoficial“. Tot ce era de născocit sau de făcut în atîtea nenumărate chestiuni de gospodărie, administrație, educație etc. . ., se chibzuia și se hotăra prietenește, mai întîi în micile consfătuiri ale întregului personal educativ și administrativ... fără registre și protocoale, fiecare dîndu-și sfatul și părerea frățește și deschis“. De aceea „tot ce s-a lucrat, sa lucrat cinstit și știut

4. Ibid., pag. 590

5. Ibid., p. 604.

de toți. S-a și dus vestea despre acest „comitet școlar“ sui generis. Iar prietenia legată la Școala normală din Năsăud în veci nu se va uita“.⁶

El aplică aici, deci, un sistem al luării în colectiv a deciziei, în baza căruia se realizează o mai bună informare între factorii de răspundere și de conducere, plusul de coordonare a eforturilor, precum și în acest caz — operativitatea colaboratorilor, care s-au grupat cu drag și prietenește în jurul directorului și l-au ajutat la tot felul de munci : „A fost de făcut un zid, a fost de cosit fînul, a fost de strîns recolta, a fost de cărat sacii, a fost de pregătit o șezătoare, a fost de ostenit pe drumuri și prin alte sate depărtate, a fost de scris și de făcut acte, — sublinia el, toți au lucrat zi de zi pînă noaptea târziu, de-a valma, cot la cot, cu voie bună și cu gînd fără de prihană“.⁷ De aci credința sa că „însuflețirea, solidaritatea, munca și încrederea au ridicat această școală. Iată „minunea“ . . .

Precursor, pe acest plan, al școlii actuale, care înalță la nivelul de principii tocmai aceste metode, Sandu Manoliu avea — în același timp — cel puțin două calități necesare unui om de conducere semnificativă : 1) competența și 2) transiența (apelul la mobilitate). De aici rolul său personal în conducerea acestei școli și în viața de obște a ținutului.

Format la vestitul Liceu-Internat și apoi la Universitatea din Iași, elev al unor dascăli ca G. Ibrăileanu, I. Petrovici, D. Gusti sau I. Găvănescul, el aducea în orașul de pe Someș, la vîrsta marilor împliniri — pe lîngă o înaltă pregătire didactică (licența *cum laude* al Facultății de litere și filosofie — specialitatea principală filosofia și secundar româna), și experiență profesională (ca profesor suplinitor și — după capacitate — profesor titular detașat succesiv la catedrele de filosofie română și istorie, la Liceul Național și Liceul Internat C. Negruzzi, Școala Normală Vasile Lupu și Institutul particular de fete din Iași) — un aer nou, o anume suplețe de spirit și o largă deschidere intelectuală. Aducea în plus bonomia Moldovei, cea degajare și lipsă de morgă, care se integra atît de organic în mica boemă năsăudeană din anii 30 ai veacului nostru.

De aci, de o parte, prestigiul său rar, pe de alta forța sa de cuprindere și coeziune, capacitatea sa administrativă, anti-rutina și anti-rigiditatea, care-i explică avansul și totodată empactul său cu oficialii într-o vreme care punea atît de puțin preț pe virtuțile omului.

Dar, om exemplar fără pată, mai presus de orice onest și corect, suspectat de nereguli în acte, el triumfă în conflict cu inerția și omul căruia-i putea spune și dînsul : O mi fili, Brutus. Căci, cenzurînd registrele și verificînd actele justificative, condica de plată reală a personalului administrativ și de serviciu a școlii, comi-

6. Sandu Manoliu, Noua școală normală. Ibid., p. 257.

7. Ibid., 258.

sia de cenzori află „toate acestea în ordine și corect conduse“ ; constată că „mașina s-a cumpărat dar cu aprobarea Ministerului și a Comitetului școlar, din cap. fermei și al grădinei școlare, la art. prevăzut în buget pentru procurarea de vehicule. Plata s-a făcut corect în marginile sumelor preliminate. . . toate corespunzătoare cheltuielilor efective făcute“.⁸ Și dându-se „cuvenita descărcare“, Comisia încheia cu „mulțumiri forurilor care au contribuit cu atâta căldură la ridicarea acestei școli“ și „aceeași propunere elogioasă. . . și pentru exprimarea recunoștinței și a mulțumirilor. . . harnicilor și cinstiților conducători și colaboratori ai școlii“. În procesul-verbal din 27 februarie 1929, Comisia de cenzori aduce mulțumiri lui Sandu Manoliu în numele Adunării generale a Comitetului școlar și-l roagă să continue munca depusă cu aceeași râvnă și pricepere, fiind sigur de recunoștința celor pe care îi crește și-i formează pentru a fi mai târziu luminători ai satelor“.⁹

Părinți și profesori fac zid în jurul lui, redactînd un memoriu al întregului Consiliu profesoral și al Comitetului școlar, de susținere și solidarizare integrală cu Sandu Manoliu, rechemat la catedră. Laudele „cu asupra de măsură aduse“ el le primea „ca să le răsfrîngă drept, loial și cinstit asupra tuturor colaboratorilor și sfătuitoarelor lui“.¹⁰ Fapt ce atestă — odată mai mult — sudura sa cu echipa de conducere a școlii și marea modestie a omului ce impunea nu prin forță ci prin simpatie, transformînd ecuația conducător-subalterni în relația conducător-colaboratori sau prieteni fideli la nevoie.

După un an a murit. S-a stins ca o făclie. Disparația sa lăsase în urmă-i un zăbranic de doliu, o dîră de regret general. . .

Calități morale ca voința fermă, perseverența și simțul răspunderii individuale, sentimentul datoriei și grija pentru interesul general întregesc în persoana lui Sandu Manoliu un profil de legendă.

Principial fără a fi rigid și sever fără a fi injust, serios, generos, om integru, mai ales om uman, Sandu Manoliu a fost — în esență — un bun pedagog. profesor ideal, pentru care catedra — prima bancă ce-o ocupa în fața clasei — era un amvon ; orele lui erau confesiuni, iar clasa era o familie. . . Prin întreaga sa înfățișare îngrijită, purtînd printre oameni un fizic de efeb. de o rară eleganță și noblețe morală, răspîndind în juru-i un val de afecțiune și admirație, iubit de elevi și stimat de colegi, Sandu Manoliu propunea într-un fel un nou tip de dascăl, tot așa precum un nou tip de director care e în școala sa — prin consens general — un pater familias. . . Dar, în același timp, prin remarcabile calități personale, care-l fac un intelectual de tip nou, el depășea în fond rolul și atribuțiile unui obișnuit director de școală. . .

El venea la Năsăud în faza de asalt a unui ținut stăpînit de dorința arzătoare a împlinirii idealului național, care — cum scria

8. Proces-Verbal 1—3, iulie 1929, Ibid., p. 586—7.

9. Proces-Verbal Nr. 3, Ibid., 604.

10. Proces-Verbal 7 iulie 1929, Ibid., p. 592.

în 1894 Odobescu — „n-are aci înfățișarea vagă a unui simplu vis“
Întîlnea aci un climat cultural susținut de o tradiție de-și găsea în
liceul „George Coșbuc“, pe de o parte, pe de alta în revista isto-
rico-culturală „Arhiva Someșană“ o vie expresie.¹¹

Dar prin însăși prezenta sa,¹² el s-a integrat atît de firesc în
noua ambianță, încît — precum la Iași G. Topîrceanu a devenit
ieșean — Sandu Manoliu la Năsăud a devenit năsăudean.

Acest efect își găsește — în afara unor posibile prababile afi-
nități elective — o explicație rațională. O aflăm, de fapt, chiar în
primele pagini din *Icoana unei școli*, care expun concepția sa des-
pre sensul și funcția organică a școlii.

Pornind de la ideea că anuarul școlar nu trebuie să fie numa:
o înșirare de date și cifre fără de viață, ci „trebuie să cuprindă și
viața din trecut a școlii (partea istorică), să înfățișeze și icoana
reală a muncii din prezent (activitatea și viața școlară), dar mai cu
osebire trebuie să trateze diferite chestiuni culturale și educative,
înrudite mai ales cu latura profesională — îndrumătoare“, privind
orientarea culturală și educativă a școlii și elevilor săi în activita-
tea lor ulterioară, pe de o parte în direcția școlar și social-pedago-
gică (a), pe de alta în direcția unor cercetări culturale locale (b),
el justifică a doua credință „cam regionalistă“, cu argumente a
cărora valabilitate e azi incontestabilă. Dacă regionalismul politic
— rău înțeles — poate fi un pericol, manifestările culturale regio-
nale, dimpotrivă, asigură înflorirea ținutului. Iar înflorirea cultu-
rală și economică locală ajută progresul, ducînd la ridicarea țării
întregi. În al doilea rînd, cultura „prin firea ei“ fiind „creatoare și
caleidoscopică“ (manifestările culturale nu pot avea caracterul
normativ de lege și de șablonizare sau repetiție mecanică . . .), uni-
tatea sufletească și culturală care o urmărim, se poate obține nu-
mai prin sinteza acestor manifestări culturale locale ale neamu-
lui. . . Fiecare regiune vine cu aportul ei de creație sau de inspi-
rație și sugestie“.

Acestei justificări filosofice i se adaugă obligația morală-pa-
triotică rezultînd de aici : „Prețuirea comorilor locale o datorie,
care servește ca un îndemn pentru fiecare intelectual de a încuraja
în oricare colț al țării asemenea preocupări și manifestări cultu-
rale „regionale“. Iar cînd este vorba de asimilarea culturii, „re-
gionalismul cultural capătă și puternice argumente de ordin peda-
gogic“.¹³

De la înălțimea acestor idei, cărora li se adaugă ideea că în-
sușirile, lipsurile și grijile poporului nostru variază după ținut și
regiune, iar necunoașterea și călcarea acestor trăsături și cerințe

11. Născut la Bacău, în 29 august 1896, fiu al lui Emil Manoliu, de profesiune institutor,
frate al lui Radu Manoliu, fost și el profesor la Școala Pedagogică „Vasile Lupu“ din
Iași.

12. Și dorința sa de a fi înmormintat la cimitirul „Comoara“ din Năsăud, cf. testamentu-
tul său scris pe patul unei clinici din Cluj (vezi Teodor Tanco, *Virtus romana redi-
viva*, vol. II, Bistrița 1974, p. 284.

13. Sandu Manoliu, *Cîteva lămuriri, Icoana unei școli*, pp. 10—11.

locale, duce fie la artificialitate, fie la înăbușire („Înăbușirea unui neam în dezvoltare”) — idee ce-și află azi o justificare politică — Sandu Manoliu face el însuși dovada consecvenței lui dînd o ideală aplicație acestei concepții.

Unind vorba cu fapta, în cele aproape 300 de pagini semnate de el în Anuarul intitulat așa de fericit **Icoana unei școli dintr-un colț de țară românesc**, dă un șir de studii, cercetări și articole concludente în această privință, atît sub raportul perspectivei istorice (**Năsăudul și viața lui, Din zilele grele ale preparandiei și Încercări de readucere a preparandiei la Năsăud**) cît și al considerației sale pentru tradițiile culturale locale sau vrednicii săi contemporani (**Un ales pedagog al Ardealului, Vasile Petri, Un om și o energie : Solomon Halită**). Nu mai puțin, studiul **Obîrșia și spița neamului Coșbuc** — studiu de referință în materie — dă o bună pildă pasiunii pentru cercetări de amploare depășind — prin spirit și forță euristică — orizontul local. Adevărat model al investigației întemeiate pe o largă bibliografie, manuscrise inedite, acte și documente, registre, statistici, matricole, conșcripții, protocoale și condici parohiale, pietre funerare și relații verbale — o întinsă anchetă socială, aducînd declarații de la prieteni, rude și cunoscuți, învățători și preoți (zeci de persoane) pe lîngă mărturisiri ale poetului, un asemenea studiu e și sub raport metodologic unic în felul său. O spectaculoasă bibliografie, un subsol etajat, solid și temeinic, cu ample note și comentarii, apelînd la izvoare (românești și străine), la arhive și documente inedite caracterizează, de altfel numeroase pagini ce apar sub semnătura lui Sandu Manoliu în acest Anuar, rar în istoria învățămîntului nostru.

Sandu Manoliu a fost și un scriitor în cel mai exact înțeles al cuvîntului. Articolul său **Frînturi** apărut în **Arhiva Someșană**, într-un stil eseiistic trădînd în același timp un cap filosofic (atestat și în lucrările de licență păstrate în Arhiva Universității din Iași : **Problema realității, după Critica reacțiunii pure și Necesitatea psihologică în comparație cu cea logică**), dă întreaga măsură a talentului său. Artist de mare finețe, dînd strălucire ideilor și cugetării sale, el „se distinge ca un remarcabil gînditor“, „critic de profunzime“...¹⁴ În **Năsăudul și viața lui**, evocînd oameni și locuri, prezentînd **Larii Manes** (sau „**Marii morți**“) ai Năsăudului și — cu un termen frecvent pe atunci în Ardeal — „**inteligenta**“, el dă în pagini memorabile o adevărată „**Masă a umbrelor**“ amintind pe aceea a lui Teodoreanu de la „**Viața românească**“. Un fin moralist, sobru, în cîteva linii, în trăsături ce surprind prin gest un caracter, portretizează bonom. Azi, cînd majoritatea lor au trecut peste Styx, pagina privind pe „**bătrînii**“ care „**convin**“ la berăria d-lui Marțian („**Parcă îi vezi cum se așează în jurul mesei dreptunghiulare, peste care se întinde fața de masă albă ca laptele. Fiecare își are locul și scaunul lui**“), rămîne un document de epocă.

14. Teodor Tanco, op. cit., p. 284.

Nu mai vorbim aci de oratorul prezent, disponibil în viața intelectuală a orașului. Cuvântările sale la festivități ca 24 Ianuarie 1925 (vorbind de Însemnătatea și strălucirea istorică a neamului românesc), sau Caleidoscop feminin (la serbarea societății „Crucea roșie” filiala Năsăud), sau conferințe ca Nădejdea școlii, Cartea vieții, Viața și pilda înțeleptului Socrate, Îndemnul firii morale, Pestalozzi, pedagogul celor necăjiți, Suferința și geniul lui Beethoven, sau Lupta dintre bine și rău, atît prin teme cîa și prin teme cît și prin vraja cuvîntului, au fost pentru auditorii lor sărbători ale spiritului, care i-au consacrat numele în memoria cetății.

Participant activ la viață, receptiv și sensibil, avînd respectul valorilor și darul de a stimula ca și tactul de a-și spune deschis opinia fără a jigni pe nimeni, el s-a pronunțat și în probleme la ordinea zilei, luînd poziție, animînd, dînd sugestii. În fața casei poetului („aplecată de vremi, și colțul unde a copilărit șăgalnicul George plin de moloz, dărîmături și grinzi înegrite”) el atrage atenția asupra necesității restaurării ei în vederea unui muzeu. După cum, recenzînd Anuarul liceului sau revista „Arhiva Someșană”, el face observații pertinente și recomandări oportune. Arată că osîrdia redactorilor, în cazul revistei, „este vrednică de toată luada”, din nenorocire, mai puțin accesibilă publicului ; consideră că latura monografică trebuie încurajată. Cu referire la „note și amintiri care pier din generație în generație” să se noteze ceea ce e mai de seamă ; onomastica locală cuprinde de asemenea frumoasă revelațiuni. În materie de folclor sînt foarte interesante unele obiceiuri și tradiții specifice locale, și crede că anumite figuri care au jucat un rol în istoria ținutului, ar putea fi înfățișate fie sub forma unor caracteristice „medalioane”, fie sub forma mai vie a amintirilor. De asemenea rubrica „răboajelor din trecut” ar trebui reînviată. Așa cum o întrodusesse odinioară și Vasile Petri în revista lui. . . Observații și îndemnuri adesea, notăm, reținute în revistă, unele, în bună parte, actuale și azi. . .

Intelectual de mare calibru, impresionînd prin știința de carte și lărgimea vederilor, erudit fără a fi pedant, om temeinic, înzestrat cu darul vorbirii ieșit din comun, stăpîn în același timp al rigorilor cuvîntului scris, Sandu Manoliu domina una din cele mai însemnate etape din istoria școalelor năsăudene, dar și unul din cele mai frumoase momente ale vieții culturale a Năsăudului. El întîlnia aci o comunitate de spirit cu interese locale de nivel național. I s-a integrat fiindcă a înțeles-o și — fără îndoială — a cunoscut-o ca puțini alții în vremea sa.

Avînd ceea ce numesc francezii *le sens du réel* Sandu Manoliu avea în plus perspectiva istorică și intuiția conexiunii dintre real și ideal.

Așa se explică — pe un plan — în școala condusă de el saltul de la procedeul empiric, axat pe experiența contingentă, la o organizare rațională, avînd la bază o concepție.

Așa se explică — pe alt plan — întreaga sa acțiune de o largă amploare și bază de masă, care-i consacră amintirea în acest colț de țară, — locul său de onoare în conștiința contemporanilor.

Temperament cald, om de societate, generos, antrenant, avînd în toată făptura sa ceva de poet, suflet deschis ca o orhidee, iradiînd în jurul lui o atmosferă de pace, de puritate și omenie, care — în cercuri concentrice — cuprindea tot orașul și întregul ținut, a rămas în memoria posterității, dar mai ales a elevilor săi un model.

Simbolic e faptul că nu mult după moartea sa, foștii lui elevi, croind un „drum spre ideal“, gata să înfrunte obstacole „înaintînd mereu“, în *Vatra*, revista învățătorilor din județul Năsăud, chiar în primul ei număr¹⁵, avînd vie în mintea lor numele lui, îi scriu în rînduri ce sună ca un imn al gratitudinii :

„Ne aflăm la răs_pîntie de gînduri. Pornim din nou la drum. Cu umerile trudite de atîta greu, împingem din nou carul! Înco-tr-o? — Spre ideal ! Nu visăm nici glorii, nici lauri, dar nici înfrîngere. Căci sîntem elevii tăi. Și Tu n-ai cunoscut deșarte ambiții.

...O mîna de elevi, strînși de dorul unui bine ce întîrzie mereu ! Talanții ce ni i-ai împărțit îi risipim din răspuțeri, în slujba aceluiași gînd : Binele.

Căldura sufletului Tău drumeț spre împărății cu noți orientale, o sădim pretutindeni.

Și acum am vrea să-Ți dăm seamă de ceea ce am făcut și mai ales de ceea ce vrem să facem !

Cobori la noi, o clipă numai' . . .“

Un om căruia i se adresează **post mortem** astfel de cuvinte n-a făcut de geaba umbră pămîntului.

15. D. Vranău, Lui Sandu Manoliu, *Vatra*, anul I, nr. 1, aprilie 1935, p. 3.